

Emanuel Petrov – Danijela Musulin
MARIJA U OTAJSTVU OTKUPLJENJA I PRODUHOVLJENJA
ČOVJEKA

Mary in the mystery of redemption and spiritualization of man

UDK: 27-312.47

2-184.85+27-185.53

Pregledni rad

Rewiev article

Primljeno 6/2022

317

Služba Božja 3122.

Sažetak

Kroz temeljne poveznice Blažene Djevice Marije s njezinim sinom Isusom Kristom u sili Duha Svetoga, članak prikazuje Gospinu arhetipsku ulogu u otajstvu otkupljenja i produhovljenja čovjeka. Autori, prije svega, objašnjavaju bit procesa otkupljenja i produhovljenja čovjeka u Isusu Kristu snagom Duha Svetoga. U drugom dijelu, kroz razmatranje glavnih marioloških naslova, govori se o ulozi Marije kao Majke Gospodinove i Zaručnice Duha Svetoga te praliku Crkve u istim procesima. U zadnjem dijelu rada, kroz pogled na Gospu koja je tip euharistijskog čovjeka, govori se o mogućnosti produhovljenja čovjeka već ovdje na zemlji te o konačnom ispunjenju njegove eshatološke nade i utjehe.

Ključne riječi: Marija, Krist, Duh Sveti, Crkva, čovjek, proces otkupljenja, proces produhovljenja.

UVOD

Odnos Blažene Djevice Marije prema Isusu pokazuje dvije bitne upućenosti ljudske osobe: onu vertikalnu koja je usmjerena prema nebeskom Ocu i horizontalnu prema svakom čovjeku. Obje upućenosti govore o čovjekovoj naravi koja je neraskidivo utemeljena na dinamičnom communiu: čovjek je slika zajedništva Presvetog Trojstva, pozvan kao Očev ljubljeni sin i kći svjedočiti isto zajedništvo u danostima ovoga svijeta. U tom smislu iste dvije upućenosti predstavljaju i bitan temelj Crkve, čiji je cilj da se cijelo čovječanstvo i sva njegova dobra, u Kristu i po Kristu, kao Tijelo kojemu je glava Krist – pojave pred Bogom kao ugodna i vječna žrtva. Riječ je o sveopćoj žrtvi spasenja kojom

će čovjek, zahvaljujući žrtvi Kristovoj i obogaćen baštinom Svetoga Duha, uzeti udjela na samom Božjem životu. Upravo zato evanđelist Luka naglašuje da nakon otajstva spasenja u Kristu, koje je dovršeno njegovim uzašašćem na nebo, apostoli „bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama, i Marijom, majkom Isusovom, i braćom njegovom” (Dj 1,14) iščekujući Silu odozgor (usp. Lk 24,49). Crkva je rođena predanjem Duha na dan Pedesetnice radi nas ljudi i radi našega spasenja, kao zajednica ljudi dinamično povezanih s Kristom i međusobno.

Iskustvo rađanja Crkve silom Duha Svetoga na dan Pedesetnice, doziva apostolima i evanđelistima, osobito Mateju i Luki, u pamet događaj utjelovljenja i rađanja Riječi snagom istoga Duha. Uz oba događaja vezana je sila Duha Životvorca, ali i prisutnost Marije, djevice i majke. Ona je začela jedinorođenoga Sina Božjega djelovanjem Duha Svetoga i jednako tako ostala postojana u molitvi i zajedništvu s apostolima i prvom zajednicom Crkve očekujući sveopći dar istoga Duha zajedništva.

Konačno, kako rekosmo, riječ je o dinamičnom zajedništvu povezanom s duhovnom žrtvom vjernika, koju valja shvatiti u kontekstu opće, žive, svete i Bogu ugodne žrtve o kojoj govori *Poslanica Rimljanima* (Rim 12,1). Ova sveopća žrtva postiže puninu i dovršenje u sjedinjenju sa žrtvom Kristovom koja se po svećeničkim rukama, na nekrvni i sakramentalan način prikazuje u ime cijele Crkve. Stoga su cjelokupan život Crkve kao zajednice, svi sakramenti, kompletan apostolat i sve crkvene službe, usmjereni prema euharistiji kao svom cilju, budući da je u njoj po Duhu prisutan sam Krist te pruža ljudima život, i to *vere, realiter et substantialiter*, kako definira Tridentski sabor.¹ A život znači dioništvo na Božjoj stvarnosti darom Duha Životvorca. Euharistija je u tom smislu izvor i vrhunac sveg vjerničkog života², te korijen i stožer izgrađivanja Crkve kao zajednice i čovjeka kao bića upućenog na Boga i na zajedništvo s drugima. Drugim riječima, kao što je Marija snagom Duha rodila Spasitelja svijeta, tako ga i Crkva u presvetoj euharistiji rađa svakodnevno na oltarima širom svijeta, s jednim jedinim ciljem: da svi uzvjeruju i spase se (usp. Mk 16,15-16).

Crkva je upravo u ovome euharistijskom smislu zaručnica Kristova, slavna, bez ljage i nabora, sveta i bez mane (usp. Ef

¹ Usp. DH 1636.

² Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Lumen gentium. *Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 11., *Dokumenti*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1986., (=LG).

5,27). Ona je dakle ljudska zbiljnost, ali i Božja. Stoga se ovomu zaručničkom odnosu između Krista i Crkve može pristupiti jedino otajstvom vjere, a model za njezino razumijevanje jest iskonsko zaručništvo Duha Svetoga i Marije. Odnos Duha i Marije otkriva spasenjsku inkarnacijsku i kristološku istinu putujuće Crkve, te otkriva čovjeku nadu i znakove njegove eshatološke sreće.

Poradi svega navedenoga želimo ovim radom razmotriti neke bitne točke međusobnog odnosa Krista, Duha Svetoga i Marije, koja je pralik spasenja i produhovljenja svakog čovjeka u Crkvi. Stoga ćemo se ponajprije pozabaviti samim pojmovima otkupljenja i produhovljenja, da bismo razumjeli Marijin pralik čovjekova konačnog odnosa s Trojedinim Bogom. Pri tom valja imati na umu da središnja mariološka misao uvijek u vidu ima spasenjski događaj, ostvaren jednom za svagda u otajstvu Isusa Krista i trajno posadašnjen u Crkvi snagom Duha Svetoga.

1. PROCES OTKUPLJENJA I PRODUHOVLJENJA ČOVJEKA

Knjiga Postanka svjedoči o početku produhovljenja čovjeka kad kaže da je Duh Božji (hebr. *ruah*) u početku stvaranja svijeta „lebdio nad vodama” (Post 1,2). Istim Duhom Božjim oživljen je čovjek kojeg je Bog Stvoritelj oblikovao od praha zemaljskog te on tako postaje živa duša (hebr. *nefeš* – Post 2,7). Ovo iskonsko produhovljenje čovjeka pokazuje njegovu egzistencijalnu ovisnost o slanju Duha Božjega. Na temelju istoga čovjek je »slika Božja«. To znači da se u njemu dodiruju nebo i zemlja. Bog po čovjeku ulazi u svoje stvorenje, oslovljava ga i poziva, u sebi nosi Božji dah, te je nepovredivost njegova života pod posebnom Božjom zaštitom (usp. Post 9,5). Ova sličnost čovjeka s Bogom znači njegovu upućenost na Boga. Riječ je o dinamici koja čovjeka pokreće prema Sasvim-drugome. Bitno je zapaziti čovjekovu sposobnost odnosa, tj. njegovu ekskluzivnu upravljenost na Boga. U tom smislu Joseph Ratzinger zaključuje: „Čovjek je najviše čovjek kad izađe iz sama sebe, kad postane sposoban Bogu reći ‘Ti’. [...] On je biće koje može misliti Boga. On je biće koje može moliti. Najdublje je kod sama sebe kad pronade odnos prema svome Stvoritelju. Stoga sličnost s Bogom znači i da je čovjek biće riječi i ljubavi. Biće kretanja k drugomu, određeno za to da se daruje drugomu i da u ispravnu darivanju sama sebe istinski zadobije.”³ Bitno je stoga

³ Joseph RATZINGER, U početku stvori Bog. *Promišljanja o stvaranju i grijehu*, Split: Verbum, 2008., 58–59.

odmah u početku prepoznati ovu iskonsku dinamičnost čovjekove društvenosti i egzistencijalnu upućenost njegova bića na Boga.

Nakon što je čovjek učinio prvi grijeh postaje nesposoban primiti Božjega Duha životvorca, nagrđuje ono temeljno dinamično zajedništvo s Bogom, te postaje podložan grijehu i smrti. Stoga, da bi živio, odnosno da bi baštiniio egzistencijalno važno produhovljenje, čovjeku je potrebno otkupljenje i spasenje. Potrebno je novo stvaranje, novi Adam. Ivan Pavao II. u enciklici o Duhu Svetome to obrazlaže ovako: „Nema slanja Duha Svetoga – poslije istočnoga grijeha – bez križa i uskrsnuća: ‘Jer ako ne odem, Branitelj neće doći k vama’ (Iv 16,7).” Uspostavlja se tako tijesna veza između slanja Duha Svetoga i slanja Sina. To slanje na neki način dostiže svoje »ispunjenje« u otkupljenju. Slanje pak Duha Svetoga »crpi« iz otkupljenja: »On će od mojega uzimati i – navješćivat će vama« (Iv 16,15). Otkupljenje potpuno izvršuje Sin kao pomazanik koji je došao i djelovao snagom Duha Svetoga, žrtvujući do kraja samoga sebe na drvu križa. To otkupljenje trajno odjelotvoruje u srcima i savjestima ljudi – u povijesti svijeta – Duh Sveti kao »drugi Tješitelj«.⁴ Čovjek je, dakle, na neki način postao stranac Duhu, te je tako ugrozio vlastitu egzistenciju.

S druge strane, iskonsko produhovljenje o kojem svjedoči *Knjiga Postanka* najava je konačne objave osobe Duha Svetoga, koja se dogodila u *Novom zavjetu*. U otajstvu Isusa Krista, koji je rođen od Djevice Marije snagom Duha Božjega, pripremljen je put konačnom izlivanju Duha na svako tijelo, što najavljuju kasni proroci (usp. Ez 36 i Jl 3). Stoga je istina o stvaranju svijeta i čovjeka usmjerena istini novog stvaranja u Kristu. On je potpuni čovjek u kojem se u potpunosti objavljuje identitet čovječstva. Oživljavanje čovjeka Duhom Božjim u iskonu je prednacrt usmjeren na Krista Otkupitelja – novog Adama. On, koji je pun Duha Svetoga, od samog trenutka začeća pod Marijinim srcem, omogućit će svojim pashalnim misterijem novo izlivanje Duha na svako tijelo. Čovjek je, stoga, biće koje treba postati »brat Isusa Krista«, kako reče Ratzinger. On je stvorenje koje u Duhu može postati jedno s Kristom, te po Kristu u istom Duhu i sa samim Bogom. Ova dinamična upućenost stvorenja na Boga, iskonskog Adama na novog Adama – Krista, znači da je čovjek biće upućenosti i susreta, koje se ostvaruje i dovršava na putu

⁴ IVAN PAVAO II., *Enciklika Dominum et vivificantem – Gospodina i životvorca*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 21997., br. 24, (= DeV).

produhovljenja. On je upućen na svoju eshatološku proslavu, kad će se konačno očitovati tko je čovjek, a Bog biti sve u svemu (usp. Iv 3,2).⁵

Drugim riječima, novo produhovljenje čovjeka, koje je započelo na dan Pedesetnice, inzistira na otajstvu otkupljenja kao na svojevrsnoj pripravi i uvjetu bez kojega se ne može. Sam Isus govori svojim učenicima: „Ako ne odem, Branitelj neće doći k vama; ako pak odem, poslat ću ga k vama” (Iv 16,7). Marija, kao žena, tj. stvoreno biće, stoji na razmeđu ovih otajstava, odnosno na mjestu u kojem se iznova susreću nebo i zemlja, Bog i čovjek.⁶ S ovog raskrižja ona vjerno pokazuje stvarnost novog čovječstva, koja je iznova stvorena u njezinu sinu Isusu Kristu, u procesu otkupljenja snagom Božjega Duha.

Iz svega navedenoga proizlazi da u temelju produhovljenja čovjeka jest proces otkupljenja, koji se dogodio u Isusu Kristu, od događaja njegova utjelovljenja pod Marijinim srcem, preko muke, smrti i uskrsnuća, sve do slavnog uzašašća u nebesku slavu. Pri tom je bitno naglasiti dvije stvarnosti. Ponajprije stvarnost utjelovljenja. Riječ je o otajstvu u kojem se susreću Bog i čovjek u istini hipostatskog sjedinjenja snagom Duha Božjega, „koji oživljava i u kojem se nedokučivi Bog, jedan i trojedan, dariva ljudima stavljajući u njih izvor vječnog života”.⁷ U trenutku utjelovljenja Bog se hipostatski sjedinio sa svakim čovjekom, muškarcem i ženom, svih vremena i krajeva. Druga stvarnost na koju je potrebno svratiti pozornost jest konac djela otkupljenja – uzašašće. Uzlazeći na nebo, Krist ljudsko tijelo, odnosno tijelo svakog čovjeka, nosi onamo kamo mu je pripravljeno mjesto od samo trenutka iskonskog stvaranja – s desne Očeve.

Zaručnička analogija doživljava kroz ove dvije stvarnosti svoje potpuno ispunjenje. Marija je kao Bezgrešna Djeвица savršena zastupnica svekolikog čovječanstva. Na anđeosko navještenje ona odgovara ljubavlju mladenke koja je sposobna odgovoriti i prilagoditi se božanskom izboru na savršen način. Djelom Duha Svetoga kao bezgrešno začće ona je pripravljena biti zaručnicom Božjom te u događaju utjelovljenja u ime svakog čovjeka sklopiti s Bogom supružnički savez. Pri tom se Duh Sveti poka-

⁵ Usp. Joseph RATZINGER, *U početku stvori Bog*, 60.

⁶ Usp. Leo Joseph SUENENS, *Duh Sveti, životni dah Crkve. Knjiga I. Nova Pedesetnica?*, Zagreb, Glas Koncila, 2018., 184.

⁷ DeV, br. 1.

zuje kao osoba koja u trojstvenim odnosima izražava supružničku i vječnu Božju ljubav. Njega Ivan Pavao II. s pravom naziva »Bogom-Zaručnikom«. ⁸ On ostvaruje tajnu hipostatskog sjedinjenja Boga i čovjeka, kojom se božanska i ljudska priroda sjedinjuju u božanstvu i ljudskosti osobe utjelovljene Riječi radi nas ljudi i radi našega spasenja.

Da bismo razumjeli snagu otajstva otkupljenja čovjeka, važno je napomenuti da po Isusu Kristu začetom pod Marijinim srcem i od nje rođenom Bog daruje svoj božanski život cijelom čovječanstvu. Ivan Pavao II. pri tom zaključuje: „Duh Sveti koji je u Bogu kao dah Ljubavi, apsolutni (ne stvoreni) dar božanskih osoba, u utjelovljenju Riječi djeluje kao dah ove ljubavi prema čovjeku: prema samome Isusu, prema ljudskoj naravi i prema cijelom čovječanstvu. U tom se dahu izražava ljubav Oca, koji je toliko ljubio svijet da je za nj dao svoga Sina jedinorođenca (usp. Iv 3,16). U Sinu je punina dara božanskog života za čovječanstvo. Dakle, u utjelovljenju Sina Riječi, Duh Sveti očituje se na poseban način kao onaj 'koji daje život'.⁹ To je Božji život – punina života, a svaki je čovjek pozvan uzeti udjela na njemu.

K tomu, vrhunac procesa otkupljenja čovječanstva, s kojim se Bog hipostatski sjedinio, ostvaren je u Kristovu pashalnome misteriju. Njegova spasenjska žrtva na križu predstavlja konačni trenutak objave Duha Svetoga, koji je u službi spasenja čovjeka, tj. službi davanja i vraćanja iskonskog života palom čovjeku i pružanje mogućnosti eshatološkog dioništva na Božjem životu. Upravo je zato trenutak predaje Duha s križa ključni moment u kojem se očituje darovano otajstvo života. Isusove posljednje riječi s križa: „Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!“ i predaja vlastitog duha Ocu (Lk 23,46) zapravo su povjeravanje Ocu punine čovječanstva u perspektivi života bez kojega nastupa smrt.¹⁰ Stoga je ista Kristova otkupiteljska smrt u ime cijelog čovječanstva uvjet konačnog izlivanja Duha Svetoga, koji od Oca izlazi na Sinovu molbu (Iv 14,16; 15,26).

Poslanica Hebrejima govori o obrednoj funkciji prinošenja žrtava za pročišćavanje naroda od krivnje. Pisac *Poslanice Hebre-*

---

⁸ JOHANNES PAUL II., *Gott liebt den Menschen ewig. Ansprache bei der Generalaudienz* (2. 5. 1990.), 5, u: AAS 1990., 80.

⁹ JOHANNES PAUL II., *Das Geheimnis der Menschwerdung. Ansprache bei der Generalaudienz* (23. 5. 1990.), 4, u: AAS 1990., 88.

¹⁰ Usp. JOHANNES PAUL II., *Vom Kreuz kommt die heilende Kraft. Ansprache bei der Generalaudienz* (1. 8. 1990.), 2, u: AAS 1990., 139–140.

jima pita „koliko će više krv Krista – koji po Duhu vječnom samoga sebe bez mane prinese Bogu – očistiti savjest našu od mrtvih djela, na službu Bogu živomu!” (Heb 9,14). Krist je od trenutka utjelovljenja snagom Duha postao besprijekorna žrtva kako bi ljudsku patnju, grijeh i smrt pretvorio u otkupiteljsku ljubav te ljudsku savjest očistio i obnovio božanskom milošću da ponovno bude sposobna primiti Životvorca. Stoga je Duh Sveti onaj starozavjetni »oganj s neba«, kojim je poput starozavjetnih žrtava (usp. Lev 9,24; 1 Ljet 21,26; 2 Ljet 7,1) spaljena i uslišana Kristova žrtva za spas svakog čovjeka. Duh, izlazeći od Oca, usmjerava žrtvu Sina prema Ocu, uvodeći ga u božansku stvarnost trojstvenog zajedništva i ostvarujući tako Kristovo misijsko poslanje krštenja Duhom Svetim i ognjem (usp. Mt 3,11).¹¹ U predanju s križa Duh konstituirao novo čovječstvo objavljeno u Isusovu uskrsnuću. Istom ljubavlju koja omogućuje dioništvo na samom Božjem životu u događaju Isusova uzašašća, taj novi čovjek uznesen je u nebesku slavu i postavljen s desne Očeve.

Da bi ovakav proces otkupljenja, koji se dogodio jednom zasvagda ostao trajno aktualan za sve ljude sve do konca vjekova, Isus obećava: „A kad dođe Branitelj kojega ću vam poslati od Oca – Duh istine koji od Oca izlazi – on će svjedočiti za mene. I vi ćete svjedočiti jer ste od početka sa mnom.” (Iv 15,26-27). Ta nova svjedočanska životna stvarnost započela je na dan Pedesetnice kada je poslanjem Duha rođena Crkva, jednako kao što je poslanjem istoga Duha Božjega od nazaretske Djevice rođen Krist. Ova stvarnost produhovljenja kao trajna mogućnost sjedinjenja s Kristovim otkupiteljskim djelom trajat će sve do njegova drugog dolaska te je identična s vremenom Crkve. Upravo je zato Marija, kao Majka Gospodinova, ujedno pralik Crkve, službenica Duha i model životvornog produhovljenja svakog čovjeka. Njezina je stvarnost nedjeljiva od otkupljenja u Isusu Kristu, primanja Duha i misije Crkve.

2. MARIJA – UZOR CRKVE

2.1. *Marija – Majka Gospodinova*

Sveto pismo i ranokršćanska predaja govore o Blaženoj Djevici Mariji uvijek u kontekstu njezina Sina i njegova djela spasenja čovjeka. Već u *Starom zavjetu* postoje proroštva koja je

¹¹ Usp. isto, 3-5, u: AAS 1990, 140-141. Papa se poziva na: DeV, br. 41.

Crkva od samih početaka tumačila mariološki. Ponajprije valja spomenuti protoevanđeosko obećanje satiranja glave zla: „Nato Jahve, Bog, reče zmiji: ‘Kad si to učinila, prokleta bila među svim životinjama i svom zvjeradi divljom! Po trbuhu svome puzat ćeš i zemlju jesti sveg života svog! Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvojeg i roda njezina: on će ti glavu satirati, a ti ćeš mu vrebati petu.’” (Post 3,14-15). Prorok Mihej najavljuje rođenje vladara iz Betlehema, koji će izbaviti narod: „A ti, Betleheme Efrato, najmanji među kneževstvima Judinim, iz tebe će mi izaći onaj koji će vladati Izraelom; njegov je iskon od davnina, od vječnih vremena.” (Mih 5,1). Prorok Izaija uz druge mesijansko-eshatološke tekstove, govori o znaku Emanuela, kojeg će roditi djevojka (hebr. *almah*): „Zato, sâm će vam Gospodin dati znak: Evo, začet će djevica i roditi sina i nadjenut će mu ime Emanuel!” (Iz 7,14). Septuaginta prevodi hebrejski izvornik *almah* grčkim *parthenos* (djevica) i to preuzima evanđelist Matej u opisu navještenja (usp. Mt 1,23), dok Marko na nekoliko mjesta spominje Mariju kao Isusovu Majku.¹² Jasno je da svi ovi svetopisamski redci u osobi nazaretske Djevice najavljuju suradnju cijelog čovječanstva s promislom Božjim i puninom njegova spasenjskog sebezopćenja čovjeku u otajstvu Isusa Krista.

Najviše novozavjetnih redaka o Mariji nalazimo u evanđelju Isusova djetinjstva. Sv. Luka donosi izvještaj o Gospodinu u navještenju (usp. Lk 1,26-38), te susret Marije i Elizabete, odnosno Isusa i Ivana (usp. Lk 1,39-80). Pri tom je Elizabeta predstavljena kao nerotkinja, a Marija djevica. Ivan je pun Duha Svetoga od utrobe, a Isus je začet po Duhu Svetom. Zaharija je kažnjen zbog sumnje i nevjere, a Marija nagrađena zbog svoje vjere.¹³ Luka ističe Mariju kao onu koja je »milosti puna« i »blagoslovljena među ženama«. Upravo je njoj ponuđeno da pomogne spasiti čovječanstvo. Stoga veliča onoga koji je Svesilan i čije je ime sveto. On joj je učinio velika djela te će nju blagoslivljati svi naraštaji. Luka donosi Marijin hvalospjev koji sv. Bonaventura, ali i Martin Luther pripisuju izvanrednom djelovanju Duha Svetoga.¹⁴

¹² Usp. Antun WEISSGERBER, *Evo ti Majke*, Zagreb: FTI, 1995., 12.

¹³ Usp. Vlado KOŠIĆ, *Marija, majka Sina Božjega*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2003., 16.

¹⁴ Usp. Raniero CANTALAMESSA, *S Marijom u Gornjoj sobi u iščekivanju Duha Svetoga*, na: <https://www.obnovauduhu.com/s-marijom-u-gornjoj-sobi-u-iscekivanju-duha-svetoga> (pristupljeno 29. 5. 2020.).

Ivanovo evanđelje donosi opis prvog čuda koje je Isus učinio u Kani Galilejskoj i upućuje na činjenicu da Mariju možemo promatrati kao posrednicu između Krista i Crkve (usp. Iv 2,1-12). Marija će poslije biti prisutna uz učenike u iščekivanju silaska Duha Svetoga i to kao poticaj i primjer ustrajne vjere. Sv. Ivan također ukazuje na osobni odnos Marije i Isusa time što donosi izvještaj o Marijinoj patnji koju je prolazila skupa sa svojim Sinom i njezinoj ustrajnosti u trenutcima muke sve do križa. Upravo s križa on je kao vlastitu majku predaje učeniku riječima: „Evo ti Majke!” (Iv 19,26). Riječ je o objavi Marijina univerzalnoga duhovnog majčinstva.¹⁵ Ona je »žena suncem obasjana« (Otk 12,1) koja živi u neprijateljstvu sa zmijom – i tako postaje druga i nova Eva, majka novog čovječanstva.

325

Na temelju ovih kristoloških novozavjetnih izvješća s pravom možemo zajedno s Leom Scheffczykom zaključiti kako se „najizvornija i najbitnija tvrdnja *Novoga zavjeta* o Mariji odnosi na *Majku Gospodina*”.¹⁶ Iz Marijina tjelesnog majčinstva u redu milosti, kojim je na uzvišen način združena s Kristom, izvire njezino duhovno majčinstvo i jedinstvo s mističnim tijelom Kristovim koje je Crkva. Upravo ovo jedinstvo s Kristom snagom Duha predstavlja spasenjsku istinu za svakog čovjeka. Ovu istinu na poseban način nalazimo u patristici.

Crkveni Oci zajedno sa Svetim pismom naglašuju da je Marija postala Majkom Isusovom na prvome mjestu svojom vjerom, a tek onda tijelom. Uzvišenost Marijina bogomajčinstva jest u vjeri i poslušnosti Riječi Božjoj.¹⁷ Stoga je govor crkvenih otaca o Mariji nedjeljiv od kristologije. Generalno gledajući, može se reći da su sveti oci nerijetko promatrali sliku Majke Božje kao druge Eve. Emil Springer u tom smislu tumači: „Druga Eva znači, da je ona bila uzrokom našega spasenja, kao što je prva Eva bila uzrokom naše bijede i grijeha; znači, da je ona prema Isusu u bitno drugom odnosu negoli svi drugi ljudi i da ih nadvisuje; znači, da je ona doduše podređena drugom Adamu kao duhovna zaručnica, ali da stoji uza nj i u časti; znači, da je ona s Kristom sjedinjena u davanju svrhunaravnog života kao Eva s Adamom dajući naravni život. Ova dakle slika Marijina sadržaje odličnu čast,

¹⁵ Usp. Vlado KOŠIĆ, *Marija, majka Sina Božjega*, 18–19.

¹⁶ Leo SCHEFFCZYK, *Marija: Kristova i naša majka*, Split: Verbum, 2017., 11.

¹⁷ Usp. Ljudevit RUPČIĆ, Blažena Marija Djevica u otajstvu Krista (LG VIII), *Crkva u svijetu*, 22 (1897.) 3, 223–233, ovdje 224–225.

veliku svetost i uzvišenu djelatnost.”¹⁸ Upravo ova slika nove Eve – bogomajke, ukazuje na stvarnost novog – otkupljenog čovjeka.

Konačno, crkveni oci naglašavaju kako je Isus rođen od Djevice Marije po Duhu Svetome kako bi od raznih heretika sačuvali obje Kristove naravi: ljudsku i božansku, što svečano definiraju sabori u Niceji 325. godine protiv Arija i Carigradu 381. godine protiv duhoboraca. Sabor u Efezu 431. godine definira Mariju Bogorodicom (grč. *Theotokos*) kako bi se obranilo Kristovo božanstvo pred Nestorijem.¹⁹ Sva ova svjedočanstva pokazuju da Marija kao majka, ne traži božansku slavu za sebe, nego uvijek upućuje na svoga Sina, što poslije potvrđuje i Drugi vatikanski sabor.

U VIII. glavi dogmatske konstitucije o Crkvi *Lumen gentium* pod naslovom „Blažena Djevica Marija Bogorodica u misteriju Krista i Crkve” Drugi vatikanski sabor započinje svoje kristološko i pastoralno izlaganje o Mariji prvim svetopisamskim citatom o njoj iz *Poslanice Galaćanima*: „Kad je došla punina vremena, poslao je svoga Sina rođena od žene [...] da primimo posinjenje.” (Gal 4,4-5). Ova istina posinjenja čovjeka predstavlja pravu sintezu cijele mariologije, budući da je Krist po Mariji pravi čovjek, koji je ušao u ljudsku povijest, ostvarujući Božja obećanja. Stoga se Krist, njegova povezanost sa svakim čovjekom i spasenje čovječanstva ne mogu shvatiti bez Marije, niti se mogu od nje odijeliti. Marija rađa ne samo Krista čovjeka nego i otkupitelja. Njezino je bogomajčinstvo otkupiteljsko, te je ne samo majka Otkupiteljeva nego i majka otkupljenih, odnosno vjernika. Istom vjerom kojom

¹⁸ Emil SPRINGER, Sveti Oci i Marija, *Obnovljeni život*, 10 (1929.) 5, 267–279, ovdje 268.

¹⁹ Prema Ariju, u Kristu je samo jedna narav, sastavljena od ljudskoga tijela i stvorene Božje Riječi. Krist tako slični svakomu drugom čovjeku, a razlika je samo u tome što umjesto ljudske duše ima u sebi nebesku Riječ. Njegovo učenje odbacile su odluke Nicejskog sabora DH 125–126. Polazište duhoboraca bila je tvrdnja da Duh Sveti nije Bog te ne posjeduje nikakvo božanstvo. Tako nije istobitan s Ocem i Sinom, niti dolazi od Oca ni od Sina. On nije ni Bog ni stvorenje, nego srednje biće između Boga i stvorenja. Premda je Duha, kao i ostala bića, stvorio Sin, ipak je drugačiji nego druga bića, jer je veći i uzvišeniji od njih. Njihovo učenje osudile su odluke Carigradskog sabora DH 150–151. Carigradski patrijarh Nestorije smatrao je da Mariju ne treba nazivati ni *theotokos* niti *anthropotokos*, nego *kristotokos*. Želio je istaknuti da je Isus jedan Krist, jedan Sin i jedan Gospodin, ali problem je bio kako shvatiti i izraziti sjedinjenje dviju Kristovih naravi. Bojao se da se dvije Kristove naravi ne bi uzajamno pomiješale i dokinule te sazdale nešto treće. Zbog toga ne koristi pojam *henosis* nego *sinafeia*, govoreći o povezanosti dviju naravi u Kristu. Njegovo učenje osudile su odluke Efeškog sabora DH 250. Usp. Ivan MACUT – Dinko ARAČIĆ, *Uvodna studija*, u: Martin LUTHER, *Ispovijest vjere (1528.)*, Split: Služba Božja, 2021., 34–43.

je rodila Sina Božjega Marija rađa ljude.²⁰ Stoga Sabor zaključuje: „Taj nam je božanski misterij spasenja objavljen i nastavlja se u Crkvi, koju je Gospodin ustanovio kao svoje tijelo i u kojoj vjernici, koji pristaju uz Krista Glavu i koji su u zajednici sa svim Njegovim svecima, treba da štuju i uspomenu ‘prije svega slavne vazda Djevice Marije, Majke Boga i Gospodina našega Isusa Krista’.”²¹ Drugim riječima, Marija je, sudjelujući u otajstvenom utjelovljenju Krista, ujedno sudjelovala u otajstvenom prožimanju Crkve Božjim životom sve do njezine eshatološke punine. Na taj način Drugi vatikanski sabor naglašuje nerazrješivu združnost Krista i Marija od početka do kraja, od utjelovljenja do prođuhovljenja ljudi u Crkvi. Ta neraskidiva veza Marije i Krista kao središte njezina bogomajčinstva jest vez božanske ljubavi, a to je osoba Duha Svetoga.

2.2. Marija – zaručnica Duha

Odnos Blažene Djevice Marije sa svojim Sinom za sobom povlači i odnos s njegovim Duhom. Stoga je povijest teologije Mariji pridavala različite svečane nazive, a jedan od njih je »zaručnica Duha Svetoga«.²² Crkveni oci promatrali su Kristovo sjedinjenje s ljudskom naravi pod Marijinim srcem kao uzorni lik Crkve. Isticali su da je Mariju u naravnom redu Sin uzeo za svoju majku, a u nadnaravnom za zaručnicu. No, tek u kasnom srednjem vijeku kod Nikole od Clairvauxa, Amedeja iz Lausanne te Konrada Saskog počinje se razvijati koncepcija zaručništva između Marije i Duha Svetoga. Pri tom je važno naglasiti da se ovime ni u kom slučaju ne poistovjećuje Duha Svetoga s ocem Isusa Krista – u smisla da on Kristovo čovječstvo izvlači iz svoje supstancije. Duh Božji formira Krista u njegovu čovječstvu, ali nije konstitutivni element toga čovječstva.²³

Valja primijetiti kako koncepcija zaručništva između Blažene Djevice Marije i Duha Svetoga nije do kraja jasna. Zaručništvo je prije svega duhovna veza. Sv. Augustin naglašuje da Bog po Duhu Svetom unaprijed pripravlja Mariju za darovanje Sina Božjega svijetu, budući da je taj isti svijet nedostojan prihvatiti-

²⁰ Usp. Ljudevit RUPČIĆ, *Blažena Marija Djevica*, 226–227.

²¹ LG, br. 21.

²² Usp. Leo SCHEFFCZYK, *Marija: Kristova i naša majka*, 132.

²³ Usp. Marijan JOSIPOVIĆ, *Po Duhu Svetom i Mariji*, Zadar: Nadbiskupski ordinarijat, 1962., 206.

ti Spasitelja neposredno iz Očevih ruku. Stoga je njezina uloga kao zaručnice Duha u Crkvi jednaka onomu prvom darovanju u utjelovljenju: posredovati u sjedinjenju čovjeka i Boga snagom Duha Svetoga. U tom se smislu Marijino zaručništvo sastoji u njezinoj vjernosti poslanju Duha Svetoga. To svjedočansko poslanje Duha Isus objavljuje riječima: „Branitelj - Duh Sveti, koga će Otac poslati u moje ime, poučavat će vas u svemu i dozivati vam u pamet sve što vam ja rekoh” (Iv 14,26). Primjereno tomu Ivan Pavao II. objašnjava: „Duh Sveti bit će Branitelj-Tješitelj, apostola i Crkve, u vijek prisutan među njima - premda nevidljiv - kao učitelj iste Radosne vijesti koju je Krist propovijedao: ‘Poučavat će... i dozivati u pamet’: to znači ne samo da će on, na sebi svojstven način, nadahnjivati propovijedanje evanđelja spasenja, nego će također pomagati u razumijevanju onoga što je sadržano u Kristovu naviještanju; znači da će osigurati njegov kontinuitet i identičnost u promjenljivim prilikama i okolnostima. Duh Sveti dakle daje da u Crkvi uvijek ostane ista istina koju su apostoli primili iz usta svojeg Učitelja.”²⁴ Iz svega navedenoga proizlazi da Marijino zaručništvo s Duhom treba shvatiti kao stvarni odnos između osoba, koji se događa u ljubavi i trajnom uzdizanju.

Zaručništvo je, dakle, svojevrsni savez Božje ljubavi, koja se spušta k čovjeku, i Marije, koja je najčišća ljudska ljubav koja se uzdiže k Nebu. Ovaj savez ima svoj čvor u Isusu Kristu, koji je, kako naglašava Marijan Josipović „susret dvostruke nježnosti”.²⁵ Ako je tomu tako, u Marijinu „neka mi bude”, prepoznaje se zaručnički putokaz, kojim svaki onaj tko slijedi zaručnicu, biva ispunjen istom spasenjskom istinom te je, snagom Duha, odnosno vezom dinamičnog zajedništva, sjedinjen sa Sinom i preko njega s Ocem.

Kako bi Marija mogla darovati svijetu Spasitelja, od samoga početka Bog ju je odabrao da bude sveta i neporočna, začeta bez grijeha u krilu svoje majke. To se unaprijed događa djelovanjem Duha koji ju prati čitavog života i oblikuje od nje novoga stvora.²⁶ U trenutku kada joj se anđeo obraća riječima: „Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom!” (Lk 1,28), objavljuje se bit zaručničkog otajstva, koje je skriveno čak i njoj samoj. Upravo zbog te skrivenosti Marija uviđa da Bog u svojoj slobodi može iza-

²⁴ DeV, br. 4.

²⁵ Marijan JOSIPOVIĆ, *Po Duhu Svetom i Mariji*, 22.

²⁶ Usp. KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, Zagreb: Hrvatska biskupska konferencija, 1994., br. 492 – 493, (= KKC).

brati koga hoće, te mu se stavlja na raspolaganje riječima: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!” (Lk 1,38). Time posvjedočuje vlastitu predanost zaručništvu i povezanost s Duhom Svetim te ulazi u odnos s Bogom u kojem postaje pralik one koja, zahvaljujući suradnji s Duhom, donosi Spasitelja ljudi.²⁷ U Mariji Duh Sveti oživotvoruje dobrohotni Očev naum. Po njemu, Djevica začinje i rađa Sina Božjega, te njezino djevičanstvo biva jedinstveno plodno snagom Duha i vjere za svakog čovjeka. Za razliku od Evina djevičanstva koje je zbog neposlušnosti rodilo smrću, Marijino djevičanstvo u zaručništvu s Duhom rađa život, odnosno dokida grijeh i utemeljuje spasenje.²⁸ Tako Marija u zaručničkoj otvorenosti Duhu surađuje s Božjim spasiteljskim naumom, kako bi isto zaručništvo omogućilo svakom čovjeku baštinu vječnog života u Crkvi.

2.3. Marija – pralik Crkve

Prvi koji govori o Mariji kao praliku Crkve jest sv. Ambrozije, milanski biskup, koji uviđa kako je Marija djevica, a ujedno i majka – baš kao i Crkva. Obje radi spasenja čovjeka rađaju Krista snagom Duha Svetoga: Marija u svome majčinskom krilu, a Crkva u krsnom zdencu. Vjera u silu Duha Svetoga omogućila je Mariji da postane djevičanskom Majkom, a ista vjera omogućuje Crkvi da rađa novu djecu Božju, čija majka postaje po sakramentima krštenja i euharistije. Ambrozijevoj teologiji priklanja se i sv. Augustin koji dodatno naglašuje važnost Marijine vjere kada tvrdi da je upravo zbog te vjere, koja je prožimala čitavo njezino biće, prije začela duhom, a tek onda utrobom.²⁹ Ove istine preuzima i Drugi vatikanski sabor kad kaže: „Blažena je Djevica darom i ulogom božanskog materinstva, koje je sjedinjuje sa Sinom Otkupiteljem i svojim osobitim milostima i ulogama tijesno spojena i s Crkvom: Bogorodica je tip Crkve.”³⁰ Ona otkriva njezin identitet i istinsko poslanje za spas čovjeka.

Marija je u svome djevičanstvu i vjernosti čuvala Sina Božjega te pohranjivala i u srcu prebivala sve događaje (usp. Lk 2,19), a Crkva isto tako majčinski bdije nad apostolskim pokladom vje-

²⁷ Usp. Victor SION, *Uzeti Mariju k sebi – Tajne životne jednostavnosti*, Split: Verbum, 2017., 19–20.

²⁸ Usp. Leo SCHEFFCZYK, *Marija: Kristova i naša majka*, 86.

²⁹ Usp. Petar LUBINA, *Marija – Majka Isusova i naša*, Split: Marija, 2012., 33–34.

³⁰ LG, br. 63.

re. Iako je Marija bezgrešna, nije izdvojena od onih koji su potrebni otkupljenja. Ona je, štoviše, izvanredni Božji zahvat po tome što je Kristovo otkupljenje primila u najsavršenijoj mjeri. Upravo po tome ona je slika Crkve bez ljage koju Krist privodi k sebi. U Mariji je Crkva dosegla vrhunac svoje svetosti i nevinosti.³¹ Stoga je Marija u životu Crkve svih naraštaja, slika i »uzor hoda« s Duhom Svetim te ona, kao Majka, skupa s putujućom Crkvom, doziva i čeka konačni povratak svoga Gospodina.³²

Od Isusove smrti na križu započelo je egzistencijalno i eshatološko »predanje« Duha Svetoga koje svoj vrhunac nalazi u danu Pedesetnice kad je rođena Crkva. Marijina nazočnost s apostolima na dan Pedesetnice (usp. Dj 1,14) ukazuje na poveznicu s događajem utjelovljenja Sina Božjega, koji evanđelist Luka predstavlja na početku svoga evanđelja. Objasnjavajući značenje Marijina majčinstva u Crkvi, Celestin Tomić ističe: „Prvo, pisac tako uspostavlja paralelizam s evanđeljem djetinjstva (Lk 1-2). Tamo je Marija, ‘majka Isusova’ nazvana (2, 33-34,48.51) ‘Majkom Gospodinovom’ (1,43). Drugo: ta povezanost između ovog mjesta i evanđelja djetinjstva otkriva i druge nakane svetog pisca. Marija začne Sina po Duhu Svetom. Isus je plod Duha Svetoga i Marije. Duhovska Crkva isto će biti plod Duha Svetoga. On će oživjeti i posvetiti Kristovo mistično tijelo. Duh Sveti koji tajanstveno djeluje u tajni začeca Isusova kao ‘Sila Svevišnjega’ koja osjenjuje Mariju, tako i ovdje djeluje po znaku ‘vatrenih jezika’. I učinci su jednaki: eshatološko veselje i radost u pohođenju Marije Elizabeti (Lk 1, 35. 41) i na prve Duhove (Dj 2,13).”³³ U tom smislu Duh daruje život Crkvi, jednako kao što ga je darovao pod Marijinim srcem. Marija je, dakle, pralik ovoga spasonosnog produhovljenja u Crkvi.

Ovu stvarnost naglašuje i Drugi vatikanski sabor kad kaže da je Duh Sveti poslan Crkvi neprestano oživljavati i posvećivati te tako svi koji vjeruju imaju po Kristu u jednom Duhu pristup

³¹ Usp. Dinko ARAČIĆ, Simboličko značenje marioloških dogmi, u: Hrvatin Gabrijel JURIŠIĆ i Petar LUBINA (ur.), *Ancilla Domini – zbornik u čast fra Pavla Melade*, Split – Zagreb: Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja, 2000., 264–265.

³² Usp. Jesús DE LAS HERAS MUELA, *El decálogo de la vinculación de la Virgen María con el Espíritu Santo según el papa Benedicto XVI.*, na: <https://www.revistaecclesia.com/el-decalogo-de-la-vinculacion-de-la-virgen-maria-con-el-espiritu-santo-segun-el-papa-benedicto-xvi/> (pristupljeno 30. 5. 2020.).

³³ Celestin TOMIĆ, Marija u duhovskoj Crkvi, *Crkva u svijetu*, 10 (1975.) 2, 141–144, ovdje 142–143.

k Ocu.³⁴ Drugim riječima, proces produhovljenja čovjeka u Crkvi rađa na temelju procesa otkupljenja novu djecu Božju jednako kao što je Marija, osjenjena Duhom Svetim, rodila novog Adama.

S druge strane, kršćanska duhovnost i antropologija uče da je kršćanin onaj koji je »obučen u Krista«, ali i onaj koji se otvara poticajima Duha Svetoga. Blažena Djevica Marija, osim što je Kristova djevičanska Majka, istodobno je i njegova službenica i najvjernija učenica. Tako je ona »prototip predanja Duhu« u čijoj sili i snazi Krist djeluje.³⁵ Jednako tako djelatna kršćanska ljubav proizlazi iz čvrste vjere koja je plod Duha Svetoga te Crkva upravo od Marije uči prepoznavati prisutnost Duha Svetoga u životu, slušanju njegovih nadahnuća i njezinih svjedočanstvu. Na taj način Duh Sveti omogućuje rast Crkve prema punini u Kristu.

Vodeći računa o kršćanskom predanju Duhu u Crkvi, Tomislav Pervan naglašava sljedeću bitnu istinu djelovanja Duha kad kaže: „Duh u pravilu uvijek sili na svjedočenje.“³⁶ Upravo to nagnuće Crkve valja prepoznati u Mariji, koja nakon anđelova navještenja, puna Duha, odlazi Elizabeti posvjedočiti o velikom Božjem zahvatu. Odatle slijedi da svaki član Crkve treba od Marije učiti istinski način svjedočenja crkvene zauzetosti. Riječ je o potpunom predanju Bogu.³⁷ Želi li Crkva biti Crkva Krista nužno ga treba slijediti poput Marije. Pokazatelj Marijina nasljeđivanja jest ustrajnost sve do križa, ali i smrti. I tu ne završava, već raste do uskrsnuća i poslije podržava vjeru učenika sve do susreta s Uskrsim te ih nastavlja pratiti sve do krštenja Duhom na dan Pedesetnice.³⁸

Konačno, Marija kao pralik uči Crkvu važnosti molitve. Na dan Pedesetnice, premda već ima iskustvo Duha, Marija stoji u središtu među apostolima i moli za njih i Crkvu. Marija moli da Duh ohrabri i omogući učenicima neustrašivo naviještati evanđelje svim narodima te tako nastaviti Kristov misijski nalog.³⁹ Budući da kršćanin treba težiti svetosti Božjoj koja oživljava,

³⁴ Usp. LG, br 4.

³⁵ Leo SCHEFFCZYK, *Marija: Kristova i naša majka*, 136.

³⁶ Tomislav PERVAN, Duh Sveti i Marija u novijemu teološkom promišljanju, u: Hrvatinić Gabrijel JURISIĆ i Petar LUBINA (ur.), *Ancilla Domini – zbornik u čast fra Pavla Melade*, Split – Zagreb: Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja, 2000., 242.

³⁷ Usp. Dinko ARAČIĆ, *Simboličko značenje marioloških dogmi*, 261.

³⁸ Usp. Jesús DE LAS HERAS MUELA, *El decálogo de la vinculación de la Virgen María*.

³⁹ Usp. Antun WEISSGERBER, *Evo ti Majke*, 184.

Marija je pralik svetosti Crkve. Leo Scheffczyk ističe da je svet onaj koji je otvoren za Boga, nadahnut Duhom i koji se u svojoj svetosti, tj. dovršenosti, približava Kristu tako da postaje „otisk Duha Svetog”.⁴⁰ Upravo zato možemo s Drugim vatikanskim saborom zaključiti: „Marija je uzor Crkvi u vjeri, ljubavi i savršenu jedinstvu s Kristom.”⁴¹ Drugim riječima, Marija je pralik crkvenog produhovljenja radi nas ljudi i našega spasenja.

3. MARIJA – ARHETIP EUHARISTIJSKOGA PRODUHOVLJENOG ČOVJEKA

332

Cijelo je Marijino biće snagom Svetoga Duha povezano s identitetom i spasenjskim poslanjem Isusa Krista radi nas ljudi i našega spasenja. U događaju utjelovljenja, Marija surađuje s Bogom u ime spasenja cijelog čovječanstva. S druge strane, njezin pristanak omogućuje Isusu sjedinjenje s cijelim ljudskim rodом. Na taj je način također otajstvo spasenja u njegovoj mucі, smrti i uskrsnuću otvoreno svima koji uzvjeruju i pokrste se (usp. Mk 16,16). Riječ je zapravo o mogućnosti uzimanja udjela na Božjem životu, odnosno o bliskom sjedinjenju sa živim Bogom. Upravo ovakvo živo sjedinjenje s Bogom izravno vodi k Marijini uznesenju u nebesku slavu, budući da Bog nije dao, kako reče predslavlje mise svetkovine Uznesenja Marijina, „da trune u grobu ona koja je iz svoga krila rodila utjelovljenog Sina tvoga, začetnika svakog života”. Tako je ona „početak i slika konačnog savršenstva” Crkve i „putokaz nade i utjehe” putničkom narodu.⁴² Ova svečana misna himnička molitva naglašuje da se Marijina proslava ne odnosi samo na njezinu slavu, nego je početak i slika savršenstva svakoga koji se sjedini s Kristom u Duhu. Jednako tako marijansko sjedinjenje u ljubavi s onim koji je izvor života daruje svakom čovjeku novu egzistenciju već sad, a konačno neće ga ostaviti da trune u grobu. Zapravo, Marijino uznesenje u nebo dušom i tijelom, pokazuje »novu zemlju« koju čovjek izgrađuje idući prema otvorenome »novom nebu« u koje će zakoračiti o drugom Kristovu dolasku. U tom je smislu Marija tip novog čovjeka, koji snagom Duha počinje živjeti novim, produhovljenim životom.

---

⁴⁰ Leo SCHEFFCZYK, *Marija: Kristova i naša majka*, 72.

⁴¹ LG, br. 63.

⁴² Usp. RIMSKI MISAL, *Predslavlje svetkovine Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo*, Zagreb: KS, ³2010., 538.

Novi produhovljeni život čovjeka nedjeljiv je od istinske, stvarne i tvarne prisutnosti Krstove u euharistiji.⁴³ Sv. Toma naglašuje: „U ovom se Sakramentu sažima cjelokupno otajstvo našega spasenja.”⁴⁴ Radi nas ljudi i našega spasenja Krist je htio ostati prisutan u sakramentu euharistije za sve ljude, svih vremena, kako bi svaki pojedini mogao s njim ostvariti istu povezanost poput Marije. Stoga papa Ivan Pavao II. s pravom zaključuje kako se upravo u njoj euharistijsko Otajstvo, više nego u bilo kome drugom, prikazuje kao preobrazujuće otajstvo obnove svijeta i čovjeka u ljubavi.⁴⁵

Drugim riječima, kako je Marija sjedinjena s utjelovljenim Bogom pod svojim srcem, tako je sjedinjena i s euharistijskim Isusom, a preko njega i s Crkvom, koja izvire iz otajstva euharistije.⁴⁶ Iz toga slijedi da je Marijino djevičansko sjedinjenje sa sakramentom otkupljenja pravi arhetip euharistijskoga sjedinjenja cijele Crkve i svakog čovjeka. Iz euharistijskog vrela izvire identitet Crkve kao sakramenta zajedništva s Kristom, ali i identitet svakog čovjeka kao iskonskog sakramenta Božje ljubavi. Kao što je Krist rođen iz Marijina majčinstva, tako ga za spasenje ljudi Crkva rađa u otajstvu euharistije, da se svaki čovjek nahrani njime kao hranom za život vječni. Bit je Crkve, dakle, neodvojiva od euharistijskog Krista, kao što je spasenje i život novoga, produhovljenog čovjeka bitno povezano s njime. Krist ljubi Crkvu zaručničkom ljubavlju i tako je izgrađuje poradi spasenja svakog čovjeka. Zbog toga se s punim pravom može tvrditi da je Marija i njezino sjedinjenje s Kristom arhetip euharistijskog čovjeka.

Euharistijski čovjek živi proslavljenju istinu evanđelja već sad, a u potpunosti će je ostvariti u konačnom sjedinjenju s Bogom u Bogu. Ovu stvarnost papa Ivan Pavao II. obrazlaže u svojoj enciklici o euharistiji govoreći: „U određenom je smislu Marija živjela svoju euharistijsku vjeru i prije ustanovljenja Euharistije budući da je prinijela svoje djevičansko krilo za utjelovljenje Riječi Božje. Euharistija se, dok upućuje na muku i uskrsnuće, istodobno nalazi u kontinuitetu s utjelovljenjem. Marija je u Navještenju začela Sina Božjega u fizičkoj stvarnosti

⁴³ Usp. DH 1636.

⁴⁴ Sv. Toma AKVINSKI, *Summa theologiae*, III, q. 83, a. 4 c.

⁴⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Ecclesia de eucharistia*, Enciklika o euharistiji i njezinu odnosu prema Crkvi, Split: Verbum, 2005., br. 62. (= EdE).

⁴⁶ Usp. Rudolf BRAJČIĆ, Enciklika Ivana Pavla II. Crkva o Euharistiji, *Obnovljeni život*, 58 (2003.) 4, 503–511, ovdje 509.

njegova tijela i krvi, anticipirajući u sebi ono što će u određenoj mjeri sakramentalno biti ostvareno u svakom vjerniku koji, pod prilikama kruha i vina, prima tijelo i krv Gospodnju.⁴⁷ Marija je tako živo svjedočanstvo punine istine otkupljenja i produhovljenja čovjeka, kojega od samog iskona Bog ljubi i otkriva mu svoju ljubav kao bit života. Ta je ljubav, kako smo istaknuli u početku, ona koja povezuje neraskidivim communijem osobe Presvetog Trojstva, a njome je u iskonu oživljen i sam čovjek, stvoren od praha zemaljskog. Jednako tako, na taj način Bog objavljuje sebe samoga i svoju bit kao ljubav (1 Iv 4,8.16), ali i čovjeku pokazuje put uzvišene ljudskosti u konačnom sjedinjenju sa svojim Stvoriteljem. Onom sjedinjenju kojem se Marija u potpunosti predala, savršeno živjela i primjerom Crkvi posvjedočila.

Marija je ostvarila uzvišeni ideal ljudskosti u punini i na njege uputila svakog čovjeka, muškarca i ženu. Ona u sebi arhe-tipski nosi sliku i stvarnost buduće preobrazbe i konačne slave koja se ima očitovati u svakom čovjeku. Tu je stvarnost svjedočila kao znamenje Crkvi još za svog boravka na zemlji, kako sv. Ivan napisa u *Knjizi Otkrivenja*: „Znamenje veliko pokazalo se na nebu: Žena odjevena suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda.” (Otk 12,1). Upravo kao nebesko znamenje ona je iskonski tip proslavljenog čovjeka, prethodnica koja ide pred svojom djecom putem produhovljenja čovjeka. Za Mariju to nije neka uopćena daleka mogućnost, nego najpouzdanija stvarnost koju dotiče svojim srcem.⁴⁸ Stoga je Marija prvo biće ispunjeno božanskim životom i istodobno putokaz one mogućnosti koja je po njezinu Sinu i snazi Božjega Duha otvorena svim ljudima.

ZAKLJUČAK

U sjedinjenju Blažene Djevice Marije s Kristom u snazi Duha Božjega u potpunosti se ostvarila istina koja povezuje iskonsku i eshatološku stvarnost čovjeka i čovječanstva. Iskonski čovjek, oživljen Božjim Duhom, uživao je baštinu communia sa svojim Stvoriteljem. Prihativši povijesnu stvarnost grijeha, zatvara se Gospodinu i Životvorcu te postaje rob grijeha i same smrti. Upravo zato vapije za procesom otkupljenja, koji započinje otajstvom

⁴⁷ EdE, br. 55.

⁴⁸ Usp. Ivan BODROŽIĆ, *Nazaretska Djevica, uzor kršćanskog života*, Split: Marija, 2015., 134.

hipostatskog sjedinjenja Boga i čovjeka pod Marijinim srcem, ima svoj vrhunac u mucí, smrti i uskrsnuću sina Marijina, a završava njegovim uzašašćem, kojim tijelo, od Marije darovano u ime cijelog čovječanstva nosi tamo kamo iskonski pripada – s desne Očeve. Takav proces otkupljenja otvara vrata ponovnog slanja Duha koji život daje i njegova primanja, baš kao što ga je u vjeri i poniznosti primila Marija. Upravo je zato ona slika i arhetip čovjeka, koji više nije nagrđen sjenom smrtnoga grijeha, nego je već sad euharistijski upućen u buduću stvarnost. Na taj je način Marija arhetip konačne, najvažnije i najintimnije svrhe života svakog čovjeka: poput nje biti zasjenjen silom Duha Svetoga, sjediniti se sa živim Otkupiteljem te baštiniti vječnu slavu u Bogu, koju je pripremio prije postanka svijeta za sve koji ga ljube (1 Kor 2,9).

MARY IN THE MYSTERY OF REDEMPTION AND SPIRITUALIZATION OF MAN

Summary

Through the fundamental links of the Blessed Virgin Mary with her son Jesus Christ in the power of the Holy Spirit, the article shows the archetypal role of Our Lady in the mystery of the redemption and spiritualization of man. The authors, first of all, explain the essence of the process of redemption and spiritualization of man in Jesus Christ by the power of the Holy Spirit. In the second part, through the consideration of the main Mariological titles, the role of Mary as the Mother of the Lord and Spouse of the Holy Spirit is discussed, as well as the role of the Church in the same processes. In the last part of the work, through the view of Our Lady who is the type of the Eucharistic man, we talk about the possibility of spiritualizing man already here on earth and about the final fulfilment of his eschatological hope and consolation.

Key words: Mary, Christ, Holy Spirit, Church, man, process of redemption, process of spiritualization